

Теодора РАБОВЯНОВА

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, България
t.kurteva@ts.uni-vt.bg

„ИЗГЛЕЖДА НЕЩО НЕ Е НАРЕД С ГЛАГОЛА“

Teodora RABOVYANOVA

“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo, Bulgaria

IT SEEMS THAT SOMETHING IS WRONG WITH THE VERB

The research is an attempt to analyze active changes in the sphere of Bulgarian verb – transitivity and derolectivity as a manifestation of language universal causality. The newly imagined verbs, which are examined, are causatives – *faliram*, *vhodiram*, *pretendiram*, *sluchvam*, *strahuvam*, *usmihvam*, *srabotvam*. We pay attention to the stylistic differentiation of the verbs; we look for reasons to appear. The opinions are from both scholars and amateurs (the common language carrier as a means of communication). We share the arguments pro and con verbs existence, without prognosticate their further fate.

Ключови думи: глаголни оказионализми, неологизми, транзитивация, деролективация, каузиране, езикови тенденции

Keywords: verbal usationalism, neologism, transitivity, derolectivity, causality, language trends

Заглавието „Изглежда нещо не е наред с глагола“ е цитат от популярното четиво на Ст. Пинкър „Езиковият инстинкт. Как умът създава езика“ (Пинкър 2007: 127) и чудесно илюстрира активните промени в сферата на българския глагол. Каузативността и деролективацията са интересни явления, които накратко представяме чрез следната схема (подробен анализ в Баракова 1999):

I. При **транзитивацията** невъзвратен непреходен глагол се държи като преходен глагол, като присъединява пряк обект /+ нещо/ и елиминира предлог /– Prep/).

Фалирам, входирам, претендирам...

II. При последователната **деролективация и транзитивация** възвратен (естествено непреходен) глагол функционира като преходен глагол (/+ пряк обект = нещо/, – се, /някои глаголи елиминират и предлога/).

Случвам, страхувам, усмихвам...

III. При **деролективацията без транзитивация** възвратен глагол се използва като невъзвратен непреходен глагол чрез елиминиране на частицата /– се/).

Сработвам...

В работата си поставяме за задача да представим различни обяснения за появата и поведението на подобни глаголи, без да се ограничаваме само до авторитетни научни мнения.

П. Баракова открива и детайлно разработва коментираният явление. При движението между преходност и непреходност, възвратност и невъзвратност в глагола се заражда ново значение, което се фиксира чрез новата употреба: „Като транзитивен глаголет свирия например в смисъл на ‘арбитраiram’ – развива ново значение в българския език, но и това не е отразено в речниците. Глаголите меценатствам, фалирам, стартирам, релаксирам и финализирам – чужди по произход – се отдалечават от останалите глаголи в групата по това, че те не предполагат въобще употреба с предлог и т.нар. дясно обкръжение в своята колокация...“ (Баракова 1999: 456). Същото е в сила за разговорно-сленговия глагол *движа*: „В израза «движа с едно маце» се наблюдава развиване на ново значение на глагола, неотразено... в речниците на българския език“ (Баракова 1999: 459).

Разнообразните морфологични и синтактични промени не са случайни. „Може да се допусне, че между двете употреби – транзитивна и интранзитивна, рефлексивна и дерефлексивна – има синонимия само в началото на тяхната поява в езика (...). С течение на времето те започват да не се търпят взаимно и разграничават своето значение или поне се маркират стилистично (*движа* и *движа се*)... Между транзитивната и интранзитивната, рефлексивната и дерефлексивната употреба се появява диференциация в значението и в сферите на употреба“ (Баракова 1999: 460–461).

Според Б. Тодорова причината за създаването им е стилистична: „Възможно е със стилистична цел възвратни глаголи да се употребяват като невъзвратни, както е случаят с усмихна / усмихвам и страхувам...“ (Тодорова 2014: 65).

Някои изречения обаче не са еднозначни – дали са плод на нарочна употреба (и преследват въздействие, подобно на стилистичния ефект) или са граматична грешка, т.е. случайни, непреднамерени (срв. примера на Тодорова Плевен *обезлюдява* много бързо /Сега, 13.08.2014/ вм. се обезлюдява).

Естествено и „в рекламите се среща възвратна употреба при невъзвратни глаголи с цел наблягане на ползата от действието, с акцент към възможността за сдобиване с лично притежание: *Спечели си* чудесен комплект от Weleda! (purvite7.bg)...“

Подобна е и следната употреба, с която се изразява раздражение: и оная си взима картата и *си изчезва* (clubs.dir.bg)“ (Тодорова 2014: 65–66).

Интересно е какви са мненията на читателите, как се опитват да обяснят „странното държане“ на причудливите глаголи¹. Правописът и пунктуацията в примерите не са поправяни:

¹ Привеждаме само по един пример, без да целим изчерпателност или статистическо представяне на ексцерпираният материал, но и това е достатъчно да се изясни активизирането на нови или променени вербални употреби.

I. Точно така – и не само в този сайт е така. Очевидно, че „*ескалирам*“ в това значение е чуждица, но по принцип, „*ескалирам*“ случая (не човека), означава – качвам го на по-високо ниво, т.е. ако не е разрешен случая досега, но е минало много време или нещо се е окиречило, та стои там дълго време, го „качвам“ на по-горна инстанция в самата фирма или ведомство. Има ли българско съответствие на това понятие?

На мен „ще реагирам случая към по-горна инстанция“ ми звучи още по-смешно от „ще *ескалирам* случая към по-горна инстанция“. Не питам за конкретния случай, разбрах, че на сайта имало бутон такъв, по принцип питам любителите на ескалирането на проблеми. Като ги *ескалирате*, нали не забравяте и да ги *входирате*? (m.bg-mamma.com);

- Любомир Левчев: *Жадувам* сантиментално пътешествие (www.povinar.bg/news);

- Виолета Станичич: Не воювам, *жаля* писателите Сори, но искам вкус на хубава храна, дълбоки чувства и истинска литература (заглавие, www.ploshadslaveikov.com);

- Милен Цветков проплака: *Живея* живота на друг човек! (www.kliuki.bg);

- Така че никога не можете да знаете какво имат предвид българите – независимо дали *кимат* или въртят глави (clubz.bg);

- Кой *катастрофира* държавата спорят в парламента (заглавие)

Кой *катастрофира* държавата, поспориха депутатите, гледайки на второ четене текстове от актуализацията на бюджета за 2014 (news.bg/politics);

- Не бива организмът да бъде под стрес, защото всеки един стрес *повлиява* тялото, *повлиява* и нашата кожа (nwcbeu);

- Мечтаех... да *прекраща* екрана на филмите, които гледах. (biserche.com/sladkoto-valshebstvo-na-neli-margaritova);

- Затова чрез релаксирането на очите, можеш да *релаксираш* цялото тяло и с това да освободиш енергията, за да ти е подръка (vaseto.info/books);

- Всички процедури, които *спомазат* прочистването и разкрасяването на вашето тяло и кожа (www.beautymedspa.com);

- Албена Вулева се закани: Ще *фалирам* „Евроком“! Ще извадя кирливите им ризи (www.flagman.bg);

II. От мъка си налях една голяма двойна хлябовска отровница, отрязвах масивно парче домашна селска луканка и в момента *боря* мъката (forum.fishing-mania.com);

- Примерът ни помага, *замисля* ни и ни показва кой е правилният път... (кандидатстудентска кампания, юли 2014);

- Илиан Илиев: Няма да „*зомбирам*“ феновете на Левски по примера на други (gong.bg);

- Когато *катерииш* тия върхове, трябва да си още по-подготвен (e-vestnik.bg);

- Този човек непрекъснато си противоречи, не защитава националния интерес, *мутризира* икономиката! (pik.bg);

- Но по-интересното е, че заявявайки позицията си за математиците, не исках съвсем да **отлюспвам** филолози (projectoria.org);
- Хомеопатията се учи 3 години. А аз продължавам да я **перфекционирам** (clubs.dir.bg);
- Нова телевизия **подхлъзна** зрителите на „Като две капки вода“ (www.flagman.bg);
- Калин Врачански и Силвия Петкова – какво **разпадна** връзката им? (lifebg.net);
- Убиец **събдва** кошмари (www.24chasa.bg; рецензия на книга);
- Шопинг манията **стресира** жените. Да бе, да! (m.dnes.bg);
- Вкуси и **усмихни** деня си! (реклама на кафе Буржоа);
- Започнете да **змуркате** в света на мълчанието, там където чувате само собственото си дишане (www.sinyatabezdna.com);

III. Гери-Никол удари конкуренцията в земята, **движи** с кола за 300 бона (radar.bg);

- Аз си **отмарям** в Гърция! (www.vesti.bg);
- Няма грешка: Нешка Робева **разпуска** с плетки и sudoku (www.nabore.bg);
- Има, разбира се, връзката не е за пренебрегване и е много важно човек да се научи да **разтоварва** и то да го прави всеки ден (www.gobio.bg);
- Очаква се, че престъпниците все повече ще се стремят да **пиратстват** такива услуги за целите на шпиониране, извличане на данни за платежни услуги и изнудване. (europa.eu).

От първата група обект на внимание тук ще бъдат само глаголите **фалирам**, **входирам** и **претендирам**.

Основателно се поставя въпросът „*Можем ли да ги фалираме?*“, последван от точен отговор: „*От гледна точка на нормативната граматика не можем. Глаголът фалирам е непреходен според речниците, т.е. действието не може да премине от деятеля към друг обект, засягайки го пряко. В синтактичен план това означава, че ако сказуемото в едно изречение е фалирам, към него не може да има пряко допълнение.*

Живият език обаче изобицо не е склонен да се съобразява с тези преходно-непреходни (нали схванахте закачката ;) правила. Понякога си мисля, че неговата главна цел и основно занимание е непрекъснато да демонстрира независимост от нормите“ (Диахронично).

Диалогичната насоченост, която се прокрадва от заглавието към текстовия коментар, описва промяната в синтагматичната съчетаемост и в значението² на глагола. Нетипична е мотивацията за появата на ненормативността му:

² „В тези изрази глаголът означава не първоначалното и традиционно ‘изпадам във фалит, в несъстоятелност’, а ‘действам така, че някой или нещо да изпадне във фалит, в несъстоятелност’. Новото значение на фалирам всъщност се развива на основата на употребата му като преходен глагол и е отразено в „Речник на новите думи и значения в българския език“ (С., 2001)“ (Диахронично).

„Тази употреба пък може да е провокирана или поне улеснена от далеч неединичните случаи в нашата родна действителност, в които определени хора си харесват нещо и полагат определени усилия, щото то да стигне до определено състояние, за да могат по-лесно да го придобият. Но да не навлизам в политическо-финансовите дебри, те не са моя територия“ (Диахронично).

Другият пример от първата група е *входирам* – нов глагол, странен поради начина на образуването си (с чужда наставка *-ирам*, но от българска основа). По граматическа характеристика е преходен. Зададен е като ключова дума в заглавие на статия от вестник „Сега“: *Проф. Владко Мурдаров за абсурда „входирам“*.

В лийда намираме отговор на въпросите кога се е появила думата и кой претендира да е неин автор, както и остроумна илюстрация на употреба, в която са замесени актуални политически лица, накрая научаваме защо е невъзможна: *Глаголът «входирам» се появи, когато ГЕРБ дойдоха на власт през 2009 г. Спорно е дали Искра Фидосова или Цеца Цачева я използват първа, но в езика на политиците от ГЕРБ абсурдната дума присъства трайно. Днес Цветан Цветанов каза, че във вторник ще входира молбата си, с която се отказва от имунитета си, а в сряда – депутатите от ГЕРБ щели да входират искането за касиране на изборите. В интервю за БГНЕС през 2010 г. известният езиковед и преводач проф. Владко Мурдаров обяснява защо думата е абсурдна (www.segabg.com).*

Причини за „абсурдното депутатско словотворчество“ по думите на Вл. Мурдаров са езиковата мода, по която се водят в парламента, и езиковата немощ³. Освен от езиковеди глаголът е недолюбван и от журналисти и вече е обект на ирония: *Думата се появи с леката ръка на Искра Фидосова и очевидно вече няма мърдане. Неотдавна чух по радиото една дама от някоя си неправителствена организация пет пъти да казва как е входирала забравих точно какво в забравих кое министерство. Вероятно е искала да ни съобщи, че е внесла нещо в споменатото министерство и че нещото е заведено с входящ номер, обаче виждате ли колко дълго се получи? А „входирам“ е кратко, точно и синтезирано, то е направо „една красота на граматиката...“ (www.trud.bg).*

Към писмената книжовна реч, и по-точно само в деловата сфера, гравитира познатият ни глагол *претендирам за нещо*, но вече в нов облик → *претендирам нещо*. В примерите, ексцерпирани от интернет, юридическият термин е последователно преходен:

• *Претендирам* разноски така както са направени (www.apelsad-pd.bg/protocols/PG_00127_11_250211.html);

³ „Защото на „входирам“ знаете ли колко синоними могат да бъдат намерени – купища и от всички тези думи изведнъж някой решава да се създаде тази дума. В българския „ирам“ се залепва към чужда дума, а вход не е чужда дума“, казва проф. Мурдаров“ (www.segabg.com).

- В тази последна част самостоятелно соча: разноски за вътрешните процедури (ако преценя, че имам основание да ги *претендирам*) (www.pravanachoveka.com);

- При какви условия мога да *претендирам* обезщетение за вреди в рамките на производството срещу извършителя (наказателно дело)? (es.europa.eu);

- На основание чл. 238, ал. 2, предл. първо от ГПК, моля да прекратите делото, като *претендирам* направените по делото разноски в размер на 650 лева... (court-asenovgrad.org/info/cases/oldcases/new/GR736-2013.htm);

- Имам ли право да *претендирам* изплащане на неизплатените допълнителните трудови възнаграждения със задна дата? (balans.bg);

- *Претендирам* и разноските по принудителното изпълнение (www.bailiff-bg.com).

Знаем, че транзитивни са „глаголите, които могат да образуват конструкции с пряк обект. Значението преходност може да се реализира експлицитно в прякообектна глаголна конструкция (катеря стена) или може да остане латентно (Той катери с лекота), т.е. в първия случай елементът преходност от бинарната опозиция преходност – непреходност е активен“ (Баракова 1999: 457). При *входирам* първоначално преходността е неизразена (присъства в лексикалното значение на глагола канцеларизъм) и едва чрез новата употреба придобива формален израз (чрез прякото допълнение), също като при *фалирам*. Като непреходен глагол се употребява без обект, т.е. „с абсолютна употреба на преходното глаголно значение“ или втората, по-вероятна възможност според П. Баракова – „реализация на непреходното глаголно значение“ (Баракова 1999: 457). По същия начин *претендирам* функционира като преобладаващо непреходен в книжовния български език, но като преходен в стила на деловата комуникация.

Безспорно *входирам* е стилистично закрепен към деловата речева сфера, което се забелязва от общуващите⁴, затова е важно да подчертаем правото на съществуване на определена дума, ако тя се използва в стилистичен план: „Ако нещо ме безпокои истински, то е, че голяма част от българите имат твърде тясно схващане за езика и за думите в частност. Езикът има не само книжовно измерение, той има и разговорен план, и диалектни разновидности, има различни стилове и е истинско щастие, че ни предоставя толкова възможности да избираме между различни изразни средства, тъй щото да говорим / пишем адекватно в конкретната езикова ситуация“ (Posts tagged ‘входирам’).

⁴ „Думата *входирам* на мен лично никак не ми е приятна, от нея лъха на канцелария. Проф. Владко Мурдаров дори заяви, че е уродливо образувание и противоречи на всички закони на българския език (не бих казала, че съм съгласна с него). Но когато една служителка в нашата данъчна служба попита колежката си дали е входирала еди-кой си документ, и въпросната колежка потвърди, аз си дадох сметка, че всъщност думата върши добра работа в деловодството, защото е кратка и май няма синоним, който да не означава и нещо друго. Алтернативата е „Заведе ли еди-кой си документ с входящ номер?“ (Posts tagged ‘входирам’).

Непреходните глаголи, които вече са транзитивни, „...в променената си употреба функционират като каузативи...“ (Пантелеева 2005: 223). За Ю. Д. Апресян глаголните суфикси -изирова-, -ифицирова- са редовни морфологични начини за изразяване на каузатив в руски език. Хр. Пантелеева изтъква прекомерното изобилие от глаголи на -рам в езика на масмедииите, но чужди глаголи се използват още в правовата сфера или в интернет комуникацията. Според Б. Норман каузатив е „преходен глагол, в чието значение влиза семата ‘каузация’, ‘каузативност’: ‘предизвиквам определено действие / състояние на друго лице / предмет’, ‘принуждавам друго лице / предмет да извърши някакво действие / да изпита някакво състояние’“ (Норман 1979: 24).

За „евентуалната поява на ново явление – каузатив“ четем и в лични блогове: *„Той ме страхува, тя ме усмихва, той закъсня влака, кой фалира банката, кандидатираха го за депутат, ескалираха проблема, свиквам те да ставаши рано, случвам нещата, срамуваш ме. Грешно е, според настоящата книжовна норма. Но някак си блазнаещо удобно и естествено. Това са непреходни глаголи, много от които депонентни (в нашия случай – глаголи със „се“, които обаче не са възвратни). И използвайки ги с пряко допълнение изразяваме смисъла на „карам / правя някого да прави нещо“. Кара ме да се страхувам / усмихвам, прави така, че влакът да закъснее / банката да фалира, и т.н.“* (Да поговорим за езика).

Каузативността изтъква и във втората група глаголи *случвам, страхувам, усмихвам*. Ето примери:

• „Ооо, а употребата на „случвам“ като преходен глагол? Както с „усмихвам“... „Благодарим на X, че *случва* еди-какво си.“ „Много ме *усмихна*“ (litenet.bg/publish2/ bstoimenova/iavorov.htm);

• „1. На неграмотен депутатски език: внушавам страх, плаша. Пример: Г-да политици, *страхува* ли ви „Грамматика на българския език“?; от въпрос от гражданин БГ, 17 Jul 2015 в 19:13:22 ч.

2. Неправилна, преходна форма на иначе възвратния глагол „страхувам се“ – употребена за пръв път преди две години от депутата от ДПС Делян Пеевски (по време на митинг) и впоследствие навлязла в медийното и журналистическо говорене (или словоблудстване, по-скоро). Пример: *Страхува* ме чудовищната неграмотност на някои депутати...; от обезпокоен гражданин БГ, 17 Jul 2015 в 19:46:41 ч.“ (www.bgjargon.com).

Неслучайно на близостта между двете групи се обръща внимание: *„Още един глагол се развива подобно на фалирам. Със сигурност сте чували изрази от типа Вярвате ли в чудеса, или сами случвате живота си? или Нещата не се случват сами. Ние сами си ги случваме!... Според мен зад новата употреба на глагола *случва се* – вече не като възвратен, стои проактивната позиция на съвременния човек, който не мрънка и не чака нещо наготово в своя живот, а сам поема инициативата и прави всичко възможно то да стане. Разбира се, тази метаморфоза има и чисто езикови аспекти, но те надали представляват интерес за нефилолозите“* (Диахронично).

Да припомним и различията: „При глаголите от група II се изпуска партикулата *се* като траен, постоянен маркер на възвратност и непреходност“⁵ (Баракова 1999: 459).

Но глаголят *случвам* е актуален обект за анализ не само от езиковедите, но в медиен текст става метафора за обществото, в което живеем: **Глаголът случва се или граматика на българския преход** (заглавие, www.kultura.bg).

В текста се посочва и връзката между възвратния глагол и невъзвратния непреходен негов корелат: „*Напоследък в публичното пространство упорито се налага едно словосъчетание, чиято употреба сякаш се приема като маркер за обществена приобщеност към някакъв особено издигнат или най-малкото специален дискурс. Става дума за съчетания с глагола случва се. Доста често чуваме по медиите как нещо се случва или някой нещо случва. Езиковият усет даже на ученик, образован в претенциозните изисквания на иначе окаяната ни просветна система, трепва в смут от подобни словосъчетания: случва се последният лот на автомагистрала Тракия, да си пожелаем да се случват повече такива изложби. В по-високи образци на словесността срещаме и още по-смели употреби като случвания или еди кой си случва еди какво си. Въобще, залива ни от медиите едно изобилно случване на всевъзможни неща, които сякаш подчертават липсите, от които е съставен животът ни“.*

Журналистката Весела Ляхова прибегва до научния терминологичен апарат, защитавайки тезата си за неприемливостта на конструктите⁵. Подчертава се, че това е отклонение и не трябва да се толерира: „*Грамматическа несъстоятелност е изпускането на частицата „се“, защото се получава глаголят случвам, чието значение намирам, сварвам, улучвам, сполучвам не е синонимно на случвам се. Доловима е и смисловата несъстоятелност на невъзвратната форма в съчетания от рода случих ремонта – случват се случайни или изненадващи неща без човешката намеса, неща, които сполитат човека, хубави или лоши, идват му отгоре. Дали неспецифичните и неуместните употреби на глаголите случвам се и случвам са белег за процес на ново словотворчество?“* (Глаголът случва се или граматика на българския преход).

Каго представител на третата група ще посочим глагола *сработвам*⁶. Обяснението е от вече споменатия блог <https://pavlinav.wordpress.com>: „*Ляо*

⁵ „В строгата наука словосъчетания като посочените се наричат неуместни и тяхната несъстоятелност може да се докаже с проста речникова справка за значенията на глагола случвам се. Той е възвратен непреходен глагол, а в горните примери е и безличен – и означава става, бива, среща се независимо от нашата воля; неговите морфологично-семантични особености не включват представата за реален субект, т.е. вършител на действието (подобно на безличните глаголи, които обозначават природни явления: мръква, гърми, вали, както и възвратни: стъмни се, зазори се и др.). Грамматическата му съчетаемост се обяснява с позициите в субект-обектните отношения в действието“ (Глаголът случва се или граматика на българския преход).

⁶ „Глаголът сработвам се не е толкова нов и означава, че работя в синхрон с някого, пасвам си с някого в съвместната дейност. Отскоро обаче той се употребява като невъзвратен, със значение ‘показвам добри резултати, работя успешно; проработвам’, което вече е регистрирано в Речник на новите думи в българския език (Съст. Е. Пернишка и др. С., 2010, с. 406)“ (Как сработват новите глаголи).

ме запита дали тази употреба е основателна. Да, според мен е основателна и изразителна. В сработвам / сработя несъмнено се усеща хармонията между отделните части на механизма, която е необходима за успешното му действие...“ (Как сработват новите глаголи).

От примерите е видима съществената разлика с предишните случаи – всички приведени изречения са не с пряко допълнение, а с подлог, което се доказва и от членуването! Сравни: *Как сработват новите глаголи. Планът сработи и Надал дори нямаше шанс за пробив през втория сет. Ако моделът сработи, той може да се приложи и в други структури на Камарата на архитектите в България. Механизмът може да сработи и при контакт с други обекти или при наличието на определени външни условия. Капанът сработи! В резултат на земетресението ще сработи аварийната защита на реакторите. Сработват ли при вас нещата, или просто проработват?*

Тоест глаголят *сработвам* е нетранзитивен. В процеса на дерективация „възвратният глагол, получил невъзвратно съответствие, не се сдобива автоматично със способността да подчинява пряко допълнение“ (Баракова 1999: 459). При глаголите от третата група транзитивацията се изключва. В количествено отношение тази група е с най-малко новообразувания, може би защото са типични за речевата практика (широкият узус), т.е. стилистично маркирани, ограничени и оцветени.

ВМЕСТО ОБОБЩЕНИЕ

- Всички изкушени от глаголните оказионализми посочват трудното им приемане от книжовната норма, а възможно обяснение за настаняването им в езика е запълване на „празното квадратче“ в модела“ (Норман 1979: 26; Баракова 1999; Пантелеева 2005).

- Възможно обяснение за атрактивността и необичайността на новите глаголи е и забелязаното от Ж. Молхова, сравнявайки глагола в български и в английски: „Елементите на семантичния компонент на българския глагол са много по-строга фиксирани и промени в конфигурацията са доста редки. Това се дължи на тежката морфологична маркираност на българския глагол. Непреходните глаголи на български, с много малко изключения, могат да функционират като преходни“ (Молхова 1989: 117). Следователно всяка промяна в семантичен или синтактичен план засяга глагола и неговото обкръжение.

- Тенденциите към транзитивация и дерективация естествено се вписват в промените, налагани от съвременността, и поради стремеж „към интелектуализация и демократизация, към терминологизация и детерминологизация, към интернационализация и неологизация“ (Пантелеева 2005: 221).

- Коментираните езикови явления са на ръба на езиковата правилност, но общуващите в интернет ги оценяват и според естетическата норма, и с оглед на езиковата еволюция: „*Не може да се каже, че Пеевски е бащата на това*

ново явление, защото то съществува доста преди въпроса му „Страхували ви ГЕРБ?“, но популярни личности могат да служат за катализиране на разпространението на някоя такава „грешка“. (...) И ако след 10 години това явление се използва масово в разговорната реч, то нормата просто ще трябва да го последва. А това всъщност и е нейната роля – да отразява текущото състояние на езика, а не да определя кое е правилно и кое грешно (освен когато става дума за правопис)“ (Да поговорим за езика).

• В конкретната речева ситуация, съобразявайки се с комуникативните фактори, най-важна си остава свободата да избираш: „Квалификацията „такава дума няма“⁷ точно в този случай за мен означава поне три неща: първо, че лепиш етикети, без дори да се замислиш, камо ли да си помръднеш пръста да потърсиш информация преди това; второ, че се смяташ за компетентен в област, в която явно не си, и вероятността да разбираш от футбол и политика, също е значителна; трето – и може би най-важно – отричаш езиковия избор на събеседника си, който има пълното право да предпочете един от дублетите (...), спазвайки книжовните норми. Щом една дума се употребява, и то от доста хора, значи от нея има нужда, в нея има нещо, което липсва в посестримите ѝ. Не отричайте думите, които не знаете или не харесвате, или не употребявате по някаква причина. Не отричайте и не ограничавайте правото на езиков избор на събеседника си“ (Posts tagged ‘входирам’).

По думите на Ст. Пинкър „глаголите проявяват и други капризи. ...Оказва се, че вътре в словосъчетанието глаголът се държи като голям тиранин, който диктува кои точно празни места в структурата... могат да бъдат заети“ (Пинкър 2007: 127), което води до най-различни промени в семантичен и синтактичен план.

ЛИТЕРАТУРА / BIBLIOGRAPHY

Баракова 1999: Баракова, П. Транзитивация и дереклективация на глаголите в българския език. // *Език. Литература. Идентичност*. София: Св. Климент Охридски, 455–466. **Barakova 1999:** Barakova, P. Tranzitivaciya i dereflectivaciya na glagolite v bylgarskiya ezik. // *Ezik. Literatura. Identichnost*. Sofiya: Sv. Kliment Ohridski, 455–466.

Молхова 1989: Ж. Молхова. Един семантико-синтактичен модел на категорията преходност / непреходност. // II Международен конгрес по българистика. София, 23 май – 3 юни 1986. Доклади. 4. Сравнително и съпоставително езиковедие. БАН, София, 1989, 107–118. Molhova, Zh. Edin semantiko-sintaktichen model na kategoriyata prehodnost / neprehodnost. // II Mezhdunaroden kongres po bylgaristika.

⁷ „Идеята за тези непретенциозни размисли ми даде @ldtr, който в един коментар написа, че нашият народ е влюбен в израза „такава дума няма“ (с вариант „няма такава дума“). Разтърсих се (а такава дума има ли?) в Google и намерих доста думи / форми, които са заклеени като несъществуващи“ (Posts tagged ‘входирам’).

- Sofiya, 23 may – 3 yuni 1986. Dokladi. 4. Sravnitelno I sypostavitelno ezikoznanie. BAN, Sofiya, 1989, 107–118.
- Норман 1979:** Норман, Б. Синтактичен каузатив в българския, руския и белоруския език. // *Съпоставително езикознание*, № 2, 23–30. **Norman 1979:** Norman, B. Sintaktichen kauzativ v bylgarskiya, ruskiya i beloruskiya ezik. // *Sypostavitelno ezikoznanie*, № 2, 23–30.
- Пантелеева 2005:** Пантелеева, Хр. За адаптирането на някои чуждици в съвременния български език след заемането им от съответния чужд език. // *Езиковедски проучвания в памет на професор Йордан Заимов (1921–1987)*. София: Марин Дринов, 221–224. **Panteleeva 2005:** Panteleeva, Hr. Za adaptiraneto na nyakoi chuzhdici v syvremenniya bylgarski ezik sled zaemaneto im ot syotvetniya chuzhd ezik. // *Ezikovedski prouchvaniya v pamet na professor Yordan Zaimov (1921–1987)*. Sofiya: Marin Drinov, 221–224.
- Пернишка, Благоева, Колховска 2010:** Пернишка, Ем., Д. Благоева, С. Колховска. *Речник на новите думи в българския език (от края на XX и първото десетилетие на XXI в.)*. София: Наука и изкуство. **Pernishka, Blagoeva, Kolhovska 2010:** Pernishka, Em., D. Blagoeva, S. Kolhovska. *Rechnik na novite dumi v bylgarskiya ezik (ot kraya na XX i pyrvoto desetiletie na XXI v.)*. Sofiya: Nauka i izkustvo.
- Пернишка, Благоева, Колховска 2001:** Пернишка, Ем., Д. Благоева, С. Колховска. *Речник на новите думи и значения в българския език*. София: Наука и изкуство. **Pernishka, Blagoeva, Kolhovska 2001:** Pernishka, Em., D. Blagoeva, S. Kolhovska. *Rechnik na novite dumi i znacheniya v bylgarskiya ezik*. Sofiya: Nauka i izkustvo.
- Пинкър 2007:** Пинкър, Ст. *Езиковият инстинкт. Как умът създава езика*. София: Изток – Запад. **Pinkar 2007:** Pinkar, St. *Ezikoviyat instinct. Kak umat saz dava ezika*. Sofiya: Iztok – Zapad.
- Тодорова 2014:** Тодорова, Б. *Стилистика на българския език*. Благоевград: Неофит Рилски. **Todorova 2014:** Todorova, B. *Stilistika na bylgarskiya ezik*. Blagoevgrad: Neofit Rilski.
- Глаголът случва се или граматика на българския преход** (Весела Ляхова, Култура, брой 35 (2741), 25 октомври 2013; <http://www.kultura.bg/bg/article/view/21438>; посещение на страницата: юни 2016).
- Да поговорим за езика** (<http://blog.bozho.net/blog/1887>; посещение на страницата: май 2017).
- Диахронично (5). Можем ли да ги фалираме?** (<https://pavlinav.wordpress.com/2010/06/07/07.06.2010>; посещение на страницата: февруари 2016).
- Как сработват новите глаголи** (11.01.2012; <https://pavlinav.wordpress.com/2012/01/11/1-10>; посещение на страницата: февруари 2016).
- Posts tagged ‘входирам’ Такава дума няма!** (<https://pavlinav.wordpress.com>; 15.04.2013 at 11:17; посещение на страницата: февруари 2016).
- <http://www.segabg.com> (посещение на страницата: юни 2017).
- www.trud.bg („Входирам“ и „културема с висока семантична плътност“; www.trud.bg/Article.asp?ArticleId=1000289; 14.08.2011 08:03; Христо Карастоянов; посещение на страницата: май 2017).
- <http://www.bgjargon.com> (посещение на страницата: февруари 2016).